

“ИЛМ-ФАН – УЧИНЧИ РЕНЕССАНС ПОЙДЕВОРИ” ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАНИ ИЛМИЙ МАҚОЛАЛАР ТЎПЛАМИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ,
РЕСПУБЛИКА ЁШ ОЛИМЛАР КЕНГАШИ,
ИЖТИМОЙ ҲУҚУҚИЙ МЕДИА МАРКАЗ

“ИЛМ-ФАН – УЧИНЧИ РЕНЕССАНС
ПОЙДЕВОРИ” ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
АНЖУМАНИ ИЛМИЙ МАҚОЛАЛАР
ТЎПЛАМИ

Tahrir hay'ati:

Kuchkarov Vahob Xoshimovich
Siyosiy fanlar doktori, professor

Saidov Sanjar Shavkatovich
Siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Saidova Sayyora Alisher qizi
Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD

Ijodiy guruh:

Fotima TOHIROVA
Mohira JALOLIDDINOVA
Qahramon NARIMANOV
Xosiyat MO'MINOVA
Muhammadamin MAMANOV
Ulug'bek SAIDOV

To'plamga Respublika Oliy va o'rta-maxsus o'quv yurtlarida ilmiy izlanishlar olib borayotgan yosh tadqiqotchilar, doktorant, pedagoglar, magistrant va talabalarining maqola va tezislari kiritilgan.

*Matnlarda foydalanilgan misol, ko'chirma ma'lumotlar aniqligi
uchun mualliflar javobgar.*

UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI MUSTAHKAMLASHDA KONSTITUTSIYANING MA'NAVIY HAYOTBAXSH KUCHI

Turdiyev Bexruz Sobirovich

Buxoro davlat universiteti

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD

Annotatsiya: Ushbu maqola konstitutsiyaning mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ulkan bunyodkorlik ishlari, demokratik islohotlar va yangilanishlarga mustahkam huquqiy zamin yaratib berganligi masalasi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: demokratiya, konstitutsiya, ma'naviyat, madaniyat, milliy qadriyat, urf-odat, erkinlik va tenglik.

Аннотация: В этой статье раскрывается роль конституции в создании прочной правовой базы демократических реформ и обновлении в нашей стране.

Ключевые слова: демократия, Конституция, духовность, национальные ценности, традиции и обычаи, свобода и равноправие.

Abstract: This article describes the role of the constitution in creation of the strong legal basis for democratic reform and renewal in our country.

Key words: democracy, Constitution, spirituality, national values, traditions and customs, freedom and equality.

Bugungi kunda mamlakatimizda huquqiy demokratik davlat, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, xalqimiz uchun munosib turmush tarzini shakllantirish, xalqaro maydonda o'zimizga munosib o'rin egallashda konstitutsiyamiz muhim rol o'ynamoqda. Konstitutsiyamiz – xalqimizning erkinlik va mustaqillik sari olg'a intilishining yorqin mahsulidir. Zero, ushbu asosiy qonunni qabul qilinishida tariximizning uch ming yillik milliy davlatchilik tajribasiga tayanilganligini alohida qayd etish lozim. Buni biz, bosh qomusimizda qadimgi Xorazm va So'g'diyona, Qoraxoniylar, Xorazmshohlar, Amir Temur va Temuriylar, o'zbek xonliklari, xalqimizning tarixiy an'ana va urf-odatlarini o'zida mujassam ettira olganligi misolida ko'rishimiz mumkin. Shuningdek, xalqimiz tarixidagi insonparvarlik, tenglik, adolat, erkinlik, iymon, bag'rikenglik va axloqiylik singari bosh ma'naviy qadriyatlarimiz ham o'z ifodasini topgan. Konstitutsiyamizning har bir moddasida xalqimizning ko'p asrlik tajribasi, ma'naviy qadriyatlari, boy tarixiy-huquqiy asoslari aks ettirilganligi uning hayotiyligini kafolatlayapti.

Shu bilan birga, konstitutsiyamizning yaratilishida ko'plab demokratik davlatlarning ilg'or tajribasidan foydalanildi, Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining umume'tirof etilgan prinsiplari, hamda boshqa inson huquq va manfaatlariga asoslangan xalqaro hujjatlarga tayanildi. Bu haqida prezidentimiz

Shavkat Mirziyoyev quyidagilarni ta'kidlaydilar: “O'tgan qisqa davrda jamiyatimizning siyosiy-huquqiy va ijtimoiy-iqtisodiy qiyofasi, odamlarimizning dunyoqarashi butunlay o'zgargani, har bir yurtdoshimiz mamlakatimizning taraqqiyotiga munosib hissa qo'shayotgani Bosh qomusimizning hayotbaxsh qudrati va ulkan salohiyatidan dalolat beradi.

Ana shu ulkan salohiyatga tayanib, xalqimiz bugungi kunda murakkab sinovlarni mardona yengib, yurtimizda erkin, obod va farovon hayot – yangi O'zbekistonni barpo etish yo'lida fidokorona mehnat qilmoqda. “Yangi O'zbekiston” degan ibora xalqaro maydonda nafaqat yangi tushuncha, balki real ijtimoiy hodisa sifatida qabul qilinmoqda”[1].

Asosiy Qonunimizning eng muhim xususiyatlaridan biri shuki, mamlakatimizdagi barcha jabhalar, jumladan, iqtisodiy, siyosiy, huquqiy islohotlar ham, ma'naviy-ma'rifiy islohotlarning ham asosi bo'lib xizmat qilib kelmoqda. Barchamizga ma'lumki, o'zbek xalqi boy ma'naviy va ma'rifiy merosga ega bo'lib, yosh avlodni insonparvarlik va tinchliksevarlik, adolatparvarlik va mehr-oqibat, bag'rikenglik va millatlararo totuvlik kabi umuminsoniy fazilatlar ruhida tarbiyalab kelgan.

Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev alohida e'tirof etganlaridek, “Ko'zlagan marralarimiz qanchalik yuksak va mashaqqatli bo'lmasin, ularga yetish uchun barcha imkoniyatlarimiz mavjud. Ajdodlarimiz merosi, xalqimizning ilmiy va bunyodkorlik salohiyati hamda tadbirkorlik fazilati bizga bu yo'lda beqiyos kuch-qudrat manbai bo'lib xizmat qiladi”[2].

Tariximizning boyligi va buyukligi, avvalo, xalqimizning yuksak ma'naviyati va ma'rifati bilan bog'liqdir. Xalqimiz o'z buyuk ajdodlari ulug' salohiyati ilmiy hamda ma'naviy jasoratining haqli vorisi sifatida dunyo intellektual-ma'rifiy maydonida o'zligini yuksak iqtidor egasi, har qanday og'ir vaziyatlarda ham barcha uchun maqbul bo'ladigan oqildona echimlar qabul qila oluvchi, uzoqni ko'zlab ish tuta oladigan millat sifatida o'zining yuksak ma'naviyati, boy intellektual salohiyatini yorqin namoyon etadi.

Afsuski, sho'ro davrida “ma'naviyat” ona tilimizda iste'moldan chiqqan edi. Bu davrda din erkinligi cheklangan, Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Burhoniddin Marg'inoniy, Imom Moturidiy, Najmiddin Kubro, Xoja Ahmad Yassaviy, Abdulxoliq G'ijduvoni, Bahouddin Naqshband, Xoja Ahror Valiy singari allomalarni hatto nomlari eshitilmagan edi.

Mustaqillikka erishganimizdan keyin ilm-fanning barcha sohalarida olamshumul ahamiyatga ega bo'lgan asarlar yaratgan Imom Buxoriy, Abu Iso Termiziy, Mahmud Zamaxshariy, Hakim Termiziy, Ahmad Farg'oniy, Ahmad YAssaviy, Najmiddin Kubro, Bahouddin Naqshband, Abu Mansur Moturidiy, Abul-

Muin Nasafiy, Burhoniddin Marg'inoniy, Abdulholiq G'ijduvoni kabi allomalarning ibratlarga to'la hayotlari va ilmiy-amaliy faoliyatini o'rganish, ularning tabarruk nomini tiklash diqqatga sazovor ishlardan biri bo'ldi.

Shu boisdan, istiqlol arafasida ma'naviyat sohasiga beqiyos e'tibor qaratilib, Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov sa'y-harakatlari bilan tilimizda, demakki, ongu tafakkurimiz – dunyoqarashimizda ma'naviy boyliklar, ma'naviy tarbiya, xalq ma'naviy boyligi, xalq ma'naviyati, ma'naviy burch kabi tushunchalar yangidan shakllandi.

Bugun, davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoevning Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov boshlab bergan yo'lni davom ettirib, mamlakatimizni rivojlantirish, davlat qurilishi sohasida yangi muvaffaqiyatlarga erishish yo'lidan erishishimizga sabab bo'lmoqda. Shavkat Mirziyoev tomonlaridan qabul qilingan 2017 yil 28 iyulda "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida"gi qaror bu boradagi tashkiliy va amaliy ishlarni, g'oyaviy-uslubiy yondashuvlarni takomillashtirishda ulkan ahamiyatga ega bo'ldi. Qarordagi bir muhim jihatlaridan biri shundan iborat bo'ldiki, bu yoshlarda sog'lom dunyoqarash, jumladan, kitobxonlik ko'nikmasini shakllantirish, internet, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan oqilona foydalanish madaniyatini oshirish, ularda g'oyaviy va axborot xurujlariga qarshi mafkuraviy immunitetni kuchaytirish Respublika Ma'naviyat va ma'rifat Markaziga asosiy vazifa sifatida yuklatilganligi bo'ldi [3].

Shuni ta'kidlash joizki, hozirgi kunda amalga oshirilayotgan ma'naviy targ'ibot faoliyati o'zining mazmun-mohiyat va ahamiyati jihatidan eski davrdagidan katta farq qiladi. Millatga, uning tili, tarixi, merosi, an'analari, qadriyatlari, buguni, boringki, kelajagiga munosabat batamom boshqa ma'no-mazmun kasb etdi. Din jamiyatda o'z tarixiy-ma'naviy o'rnini egalladi. Sun'iy ravishda ko'mib tashlangan ma'naviy buloqlarning ko'zi ochildi. O'tmishidan nafratlanish, orlanishga mahkum etilgan elning ko'kragiga shamol tegdi: aksincha, endi insoniyat tamadduni taraqqiyotiga asrlar mobaynida qo'shgan ulkan hissasi bilan faxrlanishga o'tdi.

Yurtimizda Mustaqillik va Navro'z bayramlarining nishonlanib kelinayotganligi, Ramazon va Qurbon hayitlari, amalda biz bu tadbirlarimiz bilan istiqlolimizni jahon ahli yuz-ko'zi oldida baralla tantana qilayotganimizga bir yorqin dalilidir.

Bugun yurtimizda barcha millat va elat vakillari tinch-totuv, farovon hayot kechirmoqda, kelajagi buyuk O'zbekistonning bugungi taraqqiyoti ertangi istiqboliga munosib hissa qo'shmoqda. Ularning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlarini ta'minlash, ta'lim olishlari, o'z qiziqish va layoqatlari bo'yicha kasb-hunar

egallashlari, madaniyatlari, urf-odatlarini, an'analarini saqlash hamda rivojlantirishlari uchun barcha imkoniyatlar yaratib berilgan.

“O‘zbekiston o‘z hududida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-odatlarini va an'analarini hurmat qilishni ta'minlaydi, ularning rivojlanishi uchun sharoit yaratadi” [4] – deyiladi, Konstitutsiyamizning 4-moddasida. Bu g'oya mamlakatimizda milliy madaniy rang-baranglik hayotimizning ajralmas qismiga aylangani barqarorlikni ta'minlashda, jamiyatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Konstitutsiya va huquqiy madaniyat, ma'naviyat va milliy qadriyatlar haqida gap borganda, ko'hna zaminimiz odamlari ko'nglida ustuvor bo'lgan adolat, haqiqat, imon, olijanoblik, bag'rikenglik, mardlik, tantilik kabi ulug' xislatlar Konstitutsiyamizdan munosib o'rin olganini alohida e'tirof etish joiz. Zotan, Asosiy Qonunimiz xalqimizning irodasini, ruhiyatini, ijtimoiy ongi va madaniyatini o'zida yaqqol aks ettiradi.

“Aziz va yagonamsan, jonajon O‘zbekistonim!” Prezidentimiz Shavkat Mirziyoev tomonlaridan aytilgan bu hikmatli da'vatlarning ma'no-mohiyati bugun xalqimizning, millatidan qat'i nazar, shu yurtida yashayotgan har bir insonning hayotidan mustahkam o'rin egalladi, tom ma'noda qalb amriga aylandi.

O'z navbatida, Konstitutsiya – biz uchun nafaqat muhim hayotiy qo'llanma, balki g'urur-iftixor, kerak bo'lsa, shu zaminda istiqomat qilayotgan, millati, tili, dinidan qat'i nazar, barcha insonlar uchun mustahkam bir himoya.

Konstitutsiyamizning 42-moddasida: “Har kimga ilmiy va texnikaviy ijod erkinligi, madaniyat yutuqlaridan foydalanish kafolatlanadi. Davlat jamiyatning madaniy, ilmiy va texnikaviy rivojlanishiga g'amxo'rlik qiladi” [5], degan qoida mustahkamlab qo'yilgan.

Mamlakatimiz oliy o'quv yurtlarida ta'lim, ilm-fan va ishlab chiqarishning integratsiyalashuv jarayoni izchil rivojlanayotgani misolida ham ana shu konstitutsiyaviy qoidaning hayotimizga nechog'lik chuqur tatbiq etilayotganini ko'rish, kuzatish kishiga maroq bag'ishlaydi.

Intellektual salohiyatning yuksak darajada rivojlanishi xalqning milliy ma'naviyati yuksalishida ham ulkan omilga aylanadi. Yana bir muhim tomoni – u milliy manfaatlarni himoya qilishda qudratli qurol vazifasini bajaradi. Qolaversa, intellektual jihatdan rivojlangan mamlakatda demokratik qadriyatlar barqaror rivojlanadi. Chunki intellektual boylik faqat bilim, aqlu tafakkur, ilm-fan salohiyati bilan cheklanmay, yuksak ma'naviyatni ham o'z ichiga oladi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek: “Yurtimiz yoshlari o'rtasida ilm-fan, ta'lim-tarbiya, tibbiyot, madaniyat, adabiyot va san'at, sport, ishlab chiqarish, harbiy xizmat sohalarida, umuman, barcha jabhalarda jonbozlik ko'rsatib

kelayotgan azamat yigitlarimiz juda ko‘p. Ular o‘zining jismoniy va ma’naviy salohiyati, iste’dod va mahoratini namoyon etishi uchun zarur sharoitlarni yaratib berish borasida mamlakatimizda ko‘p ishlar qilinyapti va kelgusida ham ularni albatta davom ettiramiz”^[6].

Bugun “Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz” degan shior xalqimizning azaliy ezgu intilishlari, bunyodkorlik faoliyatining ma’no-mazmunini belgilaydi, har bir inson uchun muqaddas bo‘lgan yuksak qadriyatlarni o‘zida mujassam etadi.

Albatta, birgina kitob doirasida istiqbolimizning ortda qolgan qisqa, ayni chog‘da shonli tarixi davomida yurtimizda amalga oshirilgan ma’naviy islohotlarning butun qamrovini ko‘rsatish, ma’naviy sohadagi o‘zgarishlar samaralarining mustaqil taraqqiyotimizda tutgan o‘rni va ahamiyatini, qolaversa, istiqboldagi vazifalarimizning mazmun-mohiyatini to‘liq ochib berish oson ish emas.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezident Shavkat Mirziyoyevning Konstitutsiya kuni munosabati bilan bayram tabrigi. // <https://president.uz/oz/lists/view/3990>
2. Bilimli avlod – buyuk kelajakning, tadbirkor xalq – farovon hayotning, do‘stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolatidir. Prezident Shavkat Mirziyoyevning O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 26 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi ma’ruzasi. // Xalq so‘zi, 2018 yil
3. “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko‘tarish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori 28 iyul, 2017 yildagi PQ-3160-son. // “Xalq so‘zi”, 2017 y., 149 (6843)-son.
4. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi.-T.: “O‘zbekiston”, 2018. – B. 4-5.
5. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi.-T.: “O‘zbekiston”, 2018. – B.16.

<i>Abrorova Maftuna. Havo ifloslanishining oqibatlarini va uni inson organizmiga ta'siri</i>	100
<i>Ibragimov Umidbek Sabirovich. Yangi O'zbekistonda Uchinchi Renessans poydevorining mustahkam asosi – insonparvarlik va ilm-ma'rifat</i>	103
<i>Jumayeva Dilafruz Abduljalilovna. Yangi O'zbekistonning innovatsion ilm-fanga asoslangan – Uchinchi Renessans davri</i>	107
<i>Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li. Ilm-fan – Uchinchi Renessans poydevori</i>	112
<i>J.Yuldashev. As a hierarchical system of value directions of axiological potential students</i>	117
<i>Turdiyev Bexruz Sobirovich. Uchinchi Renessans poydevorini mustahkamlashda konstitutsiyaning ma'naviy hayotbaxsh kuchi</i>	121
<i>Ibragimov Mirfayz Ikrom o'g'li. Uchinchi Renessansni bunyod etishda konstitutsiyamizning roli</i>	126
<i>Qodirova Shahnoza Ziyodulloyevna, Qo'chqorova Ra'no Rasulovna. Uchinchi Renessans yosh Ibn Sino izdoshlari nigohida: tushuncha va tahlillar</i>	131
<i>Raximberganov Sanjarbek Rustam o'g'li. Koronavirus infeksiyasiga qarshi vaksinatseyadan keyingi nojo'ya ta'sirlarning kasallik patogenezi bilan o'xshashlik tomonlari</i>	134
<i>Marzuba Olmishiбаевна Дадаханова. Нодавлат ҳудудий телеканаллар структураси ва фаолиятига умумий тавсиф</i>	139
<i>Джурраев Эркин. Роль узбекской национальной борьбы в развитии Третьего Ренессанс и важность повышения его международного престижа</i>	147
<i>Bexudova Mexriniso Omon qizi. Kanalli sistemada tarqaluvchi nurlar xossalari o'rganish</i>	154
<i>Husanov Ulfatbek Bahodirovich, Husanov Umar Bahodirovich. Ilm fan va ma'rifat – Uchinchi Renessans poydevori. Yangi O'zbekistonda uyg'onish davri</i>	159
<i>Yandashova Parizoda Avaz qizi. Ilm-fan Uchinchi Renessans poydevori</i>	163
<i>D.I.Usmanova, Mirjalilova Umrinisa Mirmaxmud qizi. Ilm-fan – Uchinchi Renessans poydevori</i>	165
<i>Zarnigor Murtozaeva. Солиқ маъмурчилигини ташкил этишда маъжуд муаммолар ва уни такомиллаштириш</i>	170
<i>Alijonov Shohboz Shavkat o'g'li. Mustaqil va farovon oilani shakllatirishda salbiy ta'sir etuvchi omillar va ularning oldini olish</i>	174
<i>Nilufar Nurullayeva Bekpo'lat qizi. Oksidlanish-qaytarilish metodida qo'llaniladigan indikatorlar</i>	180
<i>Л.О.Юлдошева. Критерии диагностики и распространённость метаболического синдрома и его компонентов</i>	184
<i>Oybek Boboqulov Abdiqodirovich. Konstitutsiya – fuqarolik jamiyatining posboni</i>	191
<i>A.O.Abduq'Aniyev, O'tanazarova Yulduz Ravshan qizi. Parabolik tipdagi tenglamalarni matematik paketlar yordamida sonli yechish</i>	195

**RESPUBLIKA YOSH OLIMLAR
KENGASHI**

- www.ryok.uz
- https://t.me/Respublikayosholimlar_uz
- fb.me/yosholimlar.uzb
- instagram.com/yosholimlar_uz